

Handreiking financiële compensatie REDIII

6 juni 2025

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	1	3.	Methodiek financiële compensatie	7
1.1	Doel van deze handreiking	1	3.1	Selecteer de locatie van het project	8
1.2	Aanleiding: versnelling van de energietransitie	1	3.2	Selecteer type project	8
1.3	Voorwaarden bij (financiële) natuurcompensatie	1	3.3	Selecteer mogelijke negatieve effecten	8
1.4	Schade- en herstelkosten zijn leidend	2	3.4	Definieer de ernst en omvang van de negatieve effecten	8
1.5	Welke projecten komen in aanmerking?	3	3.5	Analyseer maakbaarheid van de compensatie	8
1.6	Leeswijzer	3	3.6	Definieer de invulling van de benodigde compensatie	9
2.	REDIII (en andere) wet- en regelgeving	4	3.7	Bereken omvang financiële compensatie	9
2.1	Verhouding natuurwetgeving en REDIII	4	3.8	Integreren in businesscase door initiatiefnemer	12
2.2	Planprocedure onder REDIII	5	3.9	Overdracht compensatie en realisatieverantwoordelijkheid	12
			4.	Voorbeelduitwerking	13

Afbeelding omslag: Michaela via Pixabay

1. Inleiding

1.1 Doel van deze handreiking

Deze handreiking geeft een toelichting op de methode die kan worden gevolgd om financiële compensatie voor natuur vorm te geven. Initiatiefnemers van een project voor hernieuwbare energie kunnen hiermee antwoord vinden op de volgende vragen:

- Wanneer is financiële compensatie mogelijk?
- Hoe wordt de hoogte van financiële compensatie bepaald?

Deze handreiking is alleen van toepassing voor het bepalen van eventuele financiële compensatie in relatie tot negatieve effecten op natuurwaarden.

De effectiviteit van de voorgestelde methodiek om financiële compensatie te bepalen valt of staat met de juiste aanwending van het bedrag voor de realisatie van compenserende natuur. Hiervoor is het bevoegd gezag verantwoordelijk, tenzij dit op termijn anders wordt georganiseerd. De *governance* rondom de realisatie van compensatienatuur met de financiële compensatie voor projecten in versnellingsgebieden onder REDIII moet nog vormgegeven worden.

1.2 Aanleiding: versnelling van de energietransitie

De energietransitie vraagt om een flinke opschaling van de productie van hernieuwbare energie. Er is een grote behoefte aan ontwikkellocaties voor het opwekken van wind- en zonne-energie, maar ook voor

opslag en transport van energie. De Europese richtlijn voor hernieuwbare energie (de Renewable Energy Directive, REDIII, zie kader), zet in op een versnelling van de energietransitie, onder meer door procedures te versnellen, waaronder de procedure voor de milieuvergunning.

REDIII beoogt vertraging in procedures te beperken Planprocedures kosten tijd en brengen risico's met zich mee voor ontwikkelaars en exploitanten. Deze vertraging kan maatschappelijke nadelen hebben waar het de noodzakelijke projecten voor de energietransitie betreft. Dit wordt onderkend in de REDIII. In de REDIII is de mogelijkheid gecreëerd om zogenaamde 'versnellingsgebieden' aan te wijzen. In deze versnellingsgebieden geldt een aangepaste procedure voor de beoordeling van natuur en milieueffecten. Een aantal projecten die met de bestaande procedures en eisen aan natuurcompensatie vertraging zouden oplopen of geen doorgang zouden vinden, kan onder de aangepaste procedure onder REDIII mogelijk wel en zonder vertraging doorgang vinden.

Natuurbehoud blijft een randvoorwaarde

In de gangbare procedure moeten eventuele negatieve effecten op natuur binnen het project, of in ieder geval in combinatie of in samenhang met het project fysiek gecompenseerd worden. De

compensatie moet dan ook gerealiseerd zijn vóór de realisatie van het project en de initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de compensatie. De bestaande natuurwetgeving blijft onder de REDIII onverminderd van kracht in de zin dat natuurbehoud een randvoorwaarde is. Door de aangepaste procedure onder REDIII is het echter geen voorwaarde meer dat de compensatie voorafgaand het project gereed is én hoeft de initiatiefnemer niet zelf de compensatie te realiseren. In de versnellingsgebieden kunnen projecten dus onder specifieke voorwaarden met behulp van financiële compensatie wel doorgaan, waar dat nu niet het geval is.

Financiële compensatie als laatste redmiddel

Voor projecten in de versnellingsgebieden kan financiële compensatie een laatste redmiddel zijn: alleen als fysieke mitigatie en compensatie niet mogelijk blijkt te zijn, is de mogelijkheid toegevoegd om negatieve effecten op natuur (en milieu) financieel te compenseren.

1.3 Voorwaarden bij (financiële) natuurcompensatie

In beginsel geen aantasting natuur

In planprocedures is natuurcompensatie niet ongebruikelijk. In beginsel is aantasting van beschermde natuur niet toegestaan, maar er kunnen

gerechtvaardigde (maatschappelijke) belangen zijn waardoor projecten met mogelijke negatieve invloeden op natuur toch doorgang mogen vinden. In die gevallen moeten de negatieve effecten dan wel gemitigeerd of gecompenseerd worden.

Financiële compensatie onder REDIII wordt dus opgevat en ingezet als een uiterste noodmaatregel om zowel de energietransitie versneld te realiseren als wel de beoogde natuur- en milieubescherming te waarborgen. Dit betekent ook dat beoogde natuur- en milieubescherming prevaleert in het geval dat mitigatie, compensatie en/of financiële compensatie niet toereikend zijn, niet mogelijk zijn of anderszins niet (tijdig) uitgevoerd kunnen worden.

Overdracht compensatieplicht

Ook bij financiële compensatie geldt het principe dat aantasting van beschermde natuur in beginsel niet is toegestaan. Het versnellen van de inzet van

hernieuwbare energie om de doelen voor de productie, transport en opslag van hernieuwbare energie te behalen geldt echter wel als een gerechtvaardigd (maatschappelijk) belang. De verplichting tot mitigatie en compensatie blijft van kracht, maar als deze verplichting niet kan worden ingevuld binnen het project, dan biedt de bepaling over de financiële compensatie de mogelijkheid dat het project doorgang kan vinden, waarbij het bevoegd gezag verantwoordelijk wordt voor de daadwerkelijke compensatie en de initiatiefnemer hiervoor een vergoeding betaalt: dit is de financiële compensatie.

Daarmee kan een project sneller worden gerealiseerd, want compenserende maatregelen hoeven immers niet binnen het project te worden uitgewerkt of gerealiseerd. De financiële compensatie wordt (op een later moment) door bevoegd gezag (of een derde partij) aangewend om natuur te ontwikkelen.

1.4 Schade- en herstelkosten zijn leidend

Grondslag: daadwerkelijke kosten voor effectieve natuurcompensatie

Er zijn uiteenlopende mogelijkheden om natuur te waarderen waarbij verschillende grondslagen kunnen worden gebruikt. Economische waarderingen zijn vaak gebaseerd op de waarde van ecosysteemdiensten, of op schade- of herstelkosten. REDIII stelt dat – in geval van aantasting van beschermde soorten – de financiële compensatie ten goede moet komen aan “programma’s ter bescherming van soorten om de staat van instandhouding van de betrokken soorten te waarborgen of te verbeteren”. Dat betekent dat herstelkosten leidend zijn bij het berekenen van de financiële compensatie. De financiële compensatie zou moeten kunnen voorzien in programma’s van natuurherstel of de aanleg van vergelijkbare natuur elders.

Versnelling vergroot onzekerheid over kosten

Bij financiële compensatie is het wenselijk om op voorhand bedragen vast te stellen die een initiatiefnemer moet afdragen in het geval van financiële compensatie. Dit is echter complex. Anders dan bij fysieke compensatie zijn de daadwerkelijk te treffen compensatiemaatregelen namelijk nog niet volledig uitgewerkt. Dat betekent dat met onzekerheidsmarges moet worden gewerkt bij het opnemen van bedragen voor financiële compensatie en dat toereikendheid van de middelen goed moet

Richtlijn voor Hernieuwbare Energie (RED)

De RED bevat een op Europees niveau bindende doelstelling voor het aandeel hernieuwbare energie. Deze doelstelling is met REDIII aangescherpt ten opzichte van eerdere versies van de richtlijn. REDIII is op 20 november 2023 in werking getreden. REDIII dient door Nederland geïmplementeerd te worden in beleid en wetgeving. De implementatietermijn voor aanpassing van nationale wet- en regelgeving betreft 18 maanden (20 mei 2025) vanaf inwerkingtreding van de richtlijn. De implementatietermijn voor het onderdeel vergunnen en versnellen, waar financiële compensatie onder valt, was 1 juli 2024.

De richtlijn stelt een bindende doelstelling voor het aandeel hernieuwbare energie in het totale Europese verbruik vast van tenminste 42,5 % in 2030 met een vrijwillige extra bijdrage van 2,5 %, waarmee het totaal op 45 % uitkomt. REDIII stelt geen separate, nationaal verplichte doelstelling vast voor de lidstaten wat betreft het aandeel hernieuwbare energie in het totale verbruik. Elke lidstaat draagt nationaal bij aan de Europese doelstelling van 42,5 % hernieuwbare energie. De Europese Commissie verwacht op basis van de indicatieve formule die in de Governance Verordening is vastgelegd een bijdrage van Nederland van 39%.

worden gemonitord en zo nodig moet worden bijgesteld.

1.5 Welke projecten komen in aanmerking?

REDIII bepaalt dat financiële compensatie mogelijk is voor wind- en fotovoltaïsche zonne-energieprojecten die zijn vrijgesteld van de milieu- en natuurbeoordelingen en voor netwerk- en opslaginfrastructuur wanneer evenredige mitigerende maatregelen en evenredige compenserende maatregelen niet beschikbaar zijn.

Daarmee kunnen de volgende projecten in aanmerking komen voor financiële compensatie:

- Opwekking van windenergie
- Opwekking van zonne-energie (fotovoltaïsch)
- Energie infrastructuur
- Energieopslag

De versnellingsgebieden voor deze projecten kunnen zich zowel op land als op zee bevinden. Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten, behalve (in uitzonderingsgevallen) voor energieinfrastructuur.

1.6 Leeswijzer

In het vervolg van deze handreiking gaan we in op hoe REDIII zich verhoudt tot andere wet- en regelgeving en hoe de financiële compensatie kan worden bepaald.

2. REDIII (en andere) wet- en regelgeving

2.1 Verhouding natuurwetgeving en REDIII
De bescherming van planten en dieren is op Europees niveau geregeld. Projecten in REDIII-versnellingsgebieden hebben geen uitzonderingspositie voor de wetten die voor natuurbescherming ingericht zijn en vallen nog steeds onder toetsing aan deze natuurwetgeving.

REDIII sluit financiële compensatie in Natura 2000-gebieden in beginsel uit

Natura 2000-gebieden beschermen plant- en diersoorten die in Europa bedreigd zijn en hun natuurlijke leefomgeving. Het doel hiervan is dat de biodiversiteit behouden blijft. De Omgevingswet beschermt Natura 2000-gebieden. Welke gebieden onder Natura 2000 vallen staat in de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In Nederland zijn er 162 Natura 2000-gebieden.

Op dit moment is de ADC-toets van kracht waarmee op basis van drie voorwaarden wordt nagegaan of er voor een project een natuurvergunning wordt afgegeven, ondanks dat significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet (volledig) uitgesloten zijn. Die voorwaarden zijn:

- A: er zijn geen alternatieven

- D: er is sprake van een dwingende reden van groot openbaar belang
- C: de benodigde compenserende maatregelen worden getroffen om te borgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.

De ADC-toets geldt specifiek voor beschermde natuur zoals Natura 2000. De bestaande regels en procedures voorzien in dergelijke gevallen in (fysieke) compensatiemogelijkheden. Deze moeten binnen het project, of in ieder geval in combinatie/ in samenhang met het project genomen en gerealiseerd worden. Hoewel volgens REDIII Natura 2000-gebieden uitgesloten zijn voor opwekking van energie of energieopslag (en alleen bij uitzondering voor energie-infrastructuur in aanmerking kunnen komen), kunnen ook projecten in versnellingsgebieden nabij beschermde natuur alsnog negatieve effecten hebben op beschermde soorten door bijvoorbeeld barrièrewerking richting broed- of foerageergebieden of stikstofdepositie tijdens de realisatiefase.

Financiële compensatie alleen onder strenge voorwaarden mogelijk

Het behoud van soorten en herstel van hun leefgebieden is wettelijk op Europees niveau vastgelegd in de Vogelrichtlijn uit 1979 en de

Habitatrichtlijn uit 1992. Sinds 2024 is daar de EU-natuurherstelverordening aan toegevoegd. In Nederland zijn deze Europese wetten omgezet in nationale wetgeving via de Omgevingswet. Deze wetten vereisen dat de lidstaten bepaalde handelingen die eventueel schadelijk zijn voor vogels en andere aangewezen dier- en plantensoorten verbieden.

Projecten in gebieden uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn niet toegestaan als er verlies van soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn of bijlage II bij de Habitatrichtlijn optreedt. In bijlage I van de [Vogelrichtlijn](#) staat een lijst van 187 zeldzame of bedreigde vogelsoorten die beschermd worden. In bijlage II van de [Habitatrichtlijn](#) is een lijst opgenomen van dier- en plantsoorten waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is. Dit betekent dat compensatie niet als oplossing kan dienen wanneer populatieverlies dreigt op te treden. Indirect volgt hieruit dat wanneer financiële compensatie niet voorkomt dat populaties van deze soorten verloren gaan, deze vorm van compensatie ook niet mogelijk of toegestaan is¹. In aangewezen gebieden zijn projecten wel toegestaan in het geval van dwingend openbaar belang en als vooraf in afdoende mate gecompenseerd kan worden voor het daadwerkelijke

¹ Brussel, 21.11.2018 C(2018) 7621 final Mededeling van de Commissie Beheer van Natura-2000-gebieden De

bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn (92/43/EEG)

verlies. Als vooraf compenseren niet mogelijk is, of de negatieve effecten niet direct door het project ontstaan, wordt een project toegestaan onder voorwaarde dat er geen nettoverlies is in de algehele samenhang van Natura 2000 en dat de verliezen op korte termijn extra gecompenseerd worden.

Borging financiële compensatie in bestaande natuurwetgeving

In het geval dat beschermde natuur door een project wordt aangetast, moet ook de reeds bestaande wetgeving toestaan dat financiële compensatie wordt aangewend om de negatieve effecten te compenseren. De REDIII stelt in artikel 16 bis dat lidstaten de projecten onder REDIII als van groter belang mogen beschouwen. Dit betekent dat deze projecten als van groot openbaar belang worden beschouwd, waarbij de volksgezondheid en openbare veiligheid zwaarwegende belangen zijn. Dit kan dus een uitzonderingspositie opleveren op grond van onder andere de Vogel- en Habitatrichtlijn. Door deze positie voor projecten onder de REDIII kan, op basis van dwingende redenen van groot openbaar belang, financiële compensatie plaatsvinden in het kader van deze reeds bestaande natuurwetgeving.

Onder andere kaders en richtlijnen gericht op natuurbescherming is financiële compensatie onder voorwaarden mogelijk

Versnellingsgebieden kunnen mogelijk gebieden omvatten die vallen onder andere kaders en richtlijnen die gericht zijn op natuurbescherming,

zoals de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KMS) of Natuurnetwerk Nederland (NNN). Deze zijn allen bedoeld om bepaalde natuur(typen) te beschermen of te ontwikkelen, maar hebben niet altijd dezelfde status als gebieden die onder de eerdergenoemde natuurbeschermingswetten vallen. In versnellingsgebieden waar deze richtlijnen van toepassing zijn is financiële compensatie onder voorwaarden dus mogelijk een uitkomst.

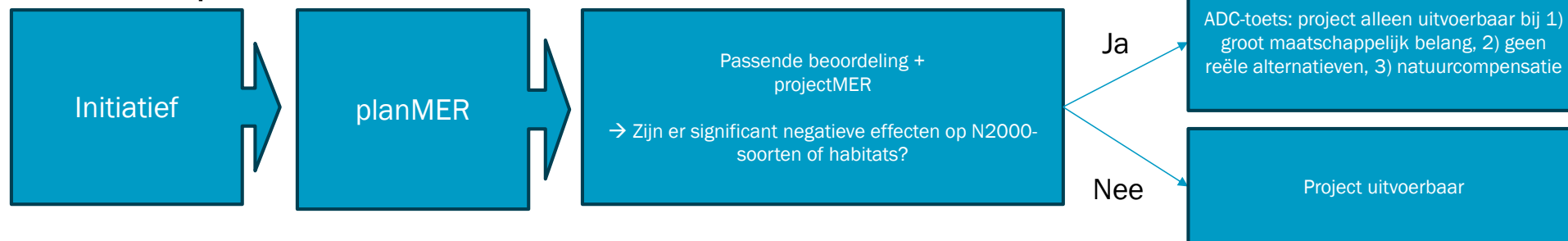
2.2 Planprocedure onder REDIII

De versnelling voor projecten in de aangewezen gebieden onder REDIII wordt beoogd plaats te vinden door een aangepaste planprocedure. Het bevoegd gezag laat voor een versnellingsgebied een overkoepelend plan-MER opstellen, waarna projecten binnen dit gebied kunnen volstaan met een 'snelle screening' van 30 tot 45 dagen door het bevoegd gezag. In het geval van onvoorziene significant negatieve effecten op beschermde habitats en/of soorten moet een ADC-toets uitgevoerd worden. Waar bij de normale procedure een project niet uitvoerbaar is als fysieke mitigatie of compensatie van negatieve effecten niet kan, is in de procedure onder REDIII dus de mogelijkheid ingevoerd om de negatieve effecten onder specifieke voorwaarden in dat geval financieel te compenseren.

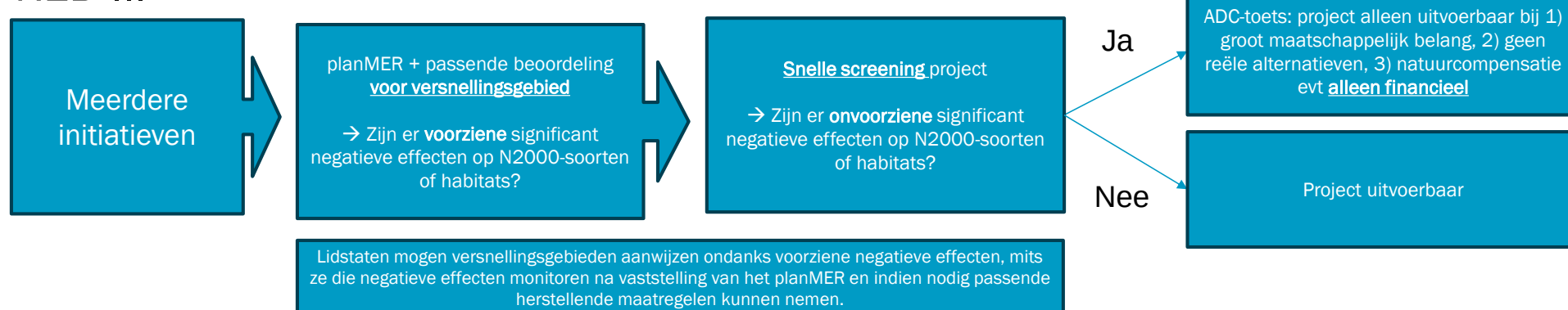
Zie onderstaande figuur voor de verschillen in een normale procedure en hoe deze onder REDIII werkt.

Figuur 2.1 Schematische weergave van de reguliere procedure natuurvergunning ten opzichte van de procedure onder REDIII

Normale procedure

RED III

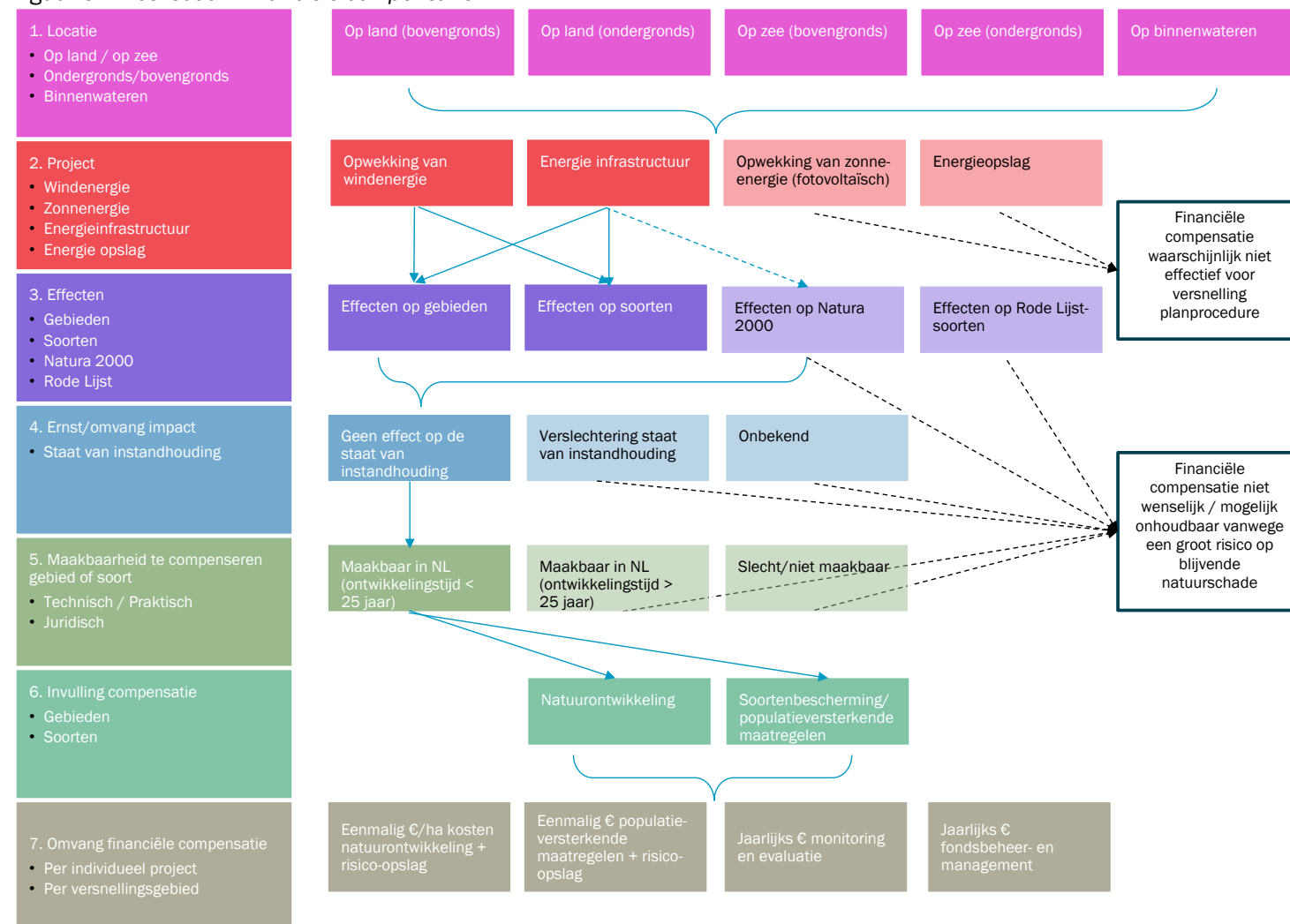
3. Methodiek financiële compensatie

De methodiek om financiële compensatie te bepalen onder REDIII vatten we samen in een stroomschema/ beslisboom waarmee kan worden nagegaan in welke gevallen financiële compensatie een optie is en hoe groot deze compensatie voor specifieke projecten moet zijn. Of financiële compensatie mogelijk is verschilt voor de typen projecten en locaties. Aan de hand van de volgende 7 stappen is na te gaan of financiële compensatie bij een project naar verwachting effectief is:

- Stap 1. Selecteer de locatie van het project.
- Stap 2. Selecteer type project.
- Stap 3. Selecteer mogelijke negatieve effecten.
- Stap 4. Selecteer ernst en omvang van de negatieve effecten.
- Stap 5. Definieer de invulling van de benodigde compensatie.
- Stap 6. Analyseer maakbaarheid van de compensatie.
- Stap 7. Bereken omvang financiële compensatie.

Na het bepalen van de financiële compensatie is het aan de initiatiefnemer om deze te integreren in de businesscase van het betreffende project. Voor het aanwenden van de financiële compensatie voor de uiteindelijke fysieke compensatie is afstemming met het betreffende bevoegd gezag noodzakelijk.

Figuur 3.1 Beslisboom financiële compensatie

3.1 Selecteer de locatie van het project

We maken onderscheid tussen locaties op land, op zee en op binnenwateren. De kaders aan deze locaties vanuit wetgeving (NNN, KMS, KRW) kunnen verschillen, maar in principe komen projecten op alle locaties in aanmerking voor financiële compensatie. De locatie van het project kan (mede)bepalend zijn voor vervolkeuzes (welke soorten, welke maatregelen, etc.).

3.2 Selecteer type project

In beginsel is deze methodiek alleen van toepassing voor projecten voor wind- en fotovoltaïsche zonne-energieprojecten die zijn vrijgesteld van de milieu- en natuurbeoordelingen en voor netwerk- en opslaginfrastuctuur. Financiële compensatie is in potentie vooral effectief voor versnelling van projecten die gaan om de realisatie van windmolens en energie-infrastuctuur.

- Indien uw project een windpark betreft, ga door naar stap 3 om de effecten aan te geven.
- Indien uw project energie-infrastuctuur betreft, ga door naar stap 3 om de effecten aan te geven.
- Indien uw project een zonnepark betreft, ongeacht op zee of op land, dan dient benodigde compensatie vooraf gerealiseerd te zijn en is financiële compensatie waarschijnlijk niet effectief.
- Indien uw project energieopslag betreft is maatwerk nodig en is financiële compensatie waarschijnlijk niet effectief.

3.3 Selecteer mogelijke negatieve effecten

De verdere selectie van mogelijke negatieve effecten hangt samen met de locatie van het project zoals aangegeven onder stap 1. Hiervoor kan geput worden uit de onderzoeken uit de planprocedure (het overkoepelende planMER voor het betreffende versnellingsgebied en/of de snelle screening zoals uitgevoerd door het bevoegd gezag).

- Voor windparken met negatieve effecten op Natura 2000 of externe werking op doelsoorten is financiële compensatie niet toegestaan.
- Bij locaties op land zijn knelpunten te verwachten met gebieden én soorten. Bij bovengrondse ingrepen is het goed mogelijk de effecten en knelpunten te identificeren. Bij ondergrondse ingrepen verwachten we dat effecten voornamelijk tijdens de realisatiefase aan de orde zijn, maar is een inschatting van het effect complex. Afhankelijk van de ernst van het effect is financiële compensatie een optie. Geef bij de volgende stap aan wat de ernst/omvang van het effect naar verwachting is.
- Bij locaties op zee verwachten we vooral tijdens de aanlegfase knelpunten met zeezoogdieren. Hiervoor geldt mitigatie volgens staande praktijk. Vanwege het risico op blijvende natuurschade zal financiële compensatie op zee in veel gevallen niet wenselijk/mogelijk zijn.
- Bij locaties op zee zijn tijdens exploitatiefase mogelijk effecten op vliegende soorten. Afhankelijk van de ernst van het effect is

financiële compensatie een optie. Selecteer bij de volgende stap de ernst/omvang van het effect.

- Voor energie-infrastuctuur is aanleg in/door Natura 2000 onder voorwaarden mogelijk. Selecteer bij de volgende stap de ernst/omvang van het effect.

3.4 Definieer de ernst en omvang van de negatieve effecten

Uit de onderzoeken onder de planprocedure (behorend bij de planMER en/of de snelle screening) moet volgen wat de ernst/omvang van de negatieve effecten zijn.

- In het geval sprake is van een verslechtering van de staat van instandhouding van soorten of gebieden (na compensatie) is financiële compensatie geen optie.
- Financiële compensatie voor effecten waarvan de ernst/omvang onbekend of onduidelijk is, maar die niet vallen uit te sluiten, is niet wenselijk/niet mogelijk. Met name over effecten op soorten onder water is nog veel onbekend.

3.5 Analyseer maakbaarheid van de compensatie

Het uitgangspunt is *no net loss*. Dit betekent dat minimaal het getroffen areaal en soorten gecompenseerd moet worden. De onzekerheden die horen bij de kwaliteit van de compenserende natuur, de ontwikkeltijd van types natuur of behoud van de ecologische samenhang worden door een risico-opslag in het bepalen van de financiële compensatie

opgevangen. Daarmee wordt voldoende geld gereserveerd om te garanderen dat daadwerkelijk voldoende natuur wordt aangelegd met dezelfde kwaliteit. De maakbaarheid van de benodigde compensatie in Nederland is een voorwaarde voor eventuele financiële compensatie.

De mogelijkheden voor het realiseren van nieuwe kwalitatief goede natuur binnen Nederland zijn echter in sommige gevallen beperkt en afhankelijk van het natuurtipe.

- Natuur waarvoor de ontwikkelingstijd < 25 jaar kent komt in aanmerking voor financiële compensatie.
- Voor natuur waarvoor de ontwikkelingstijd > 25 is het risico op blijvende natuurschade groot en om die reden is financiële compensatie niet wenselijk/niet mogelijk.

De mogelijkheden voor compensatie van negatieve effecten op soorten kent in sommige gevallen te grote risico's.

- Financiële compensatie voor soorten die in de Vogelrichtlijn beschermd zijn is geen optie.
- Financiële compensatie voor rode lijst soorten is niet wenselijk.

3.6 Definieer de invulling van de benodigde compensatie

Met de voorgaande stappen is een beeld verkregen of financiële compensaties naar verwachting een optie is en op welke manier negatieve effecten van het

project op natuur ontstaan. In deze stap wordt de benodigde compensatie bepaald. Er zijn twee manieren denkbaar waarop negatieve effecten op natuur gecompenseerd kunnen worden: door ontwikkeling van (vergelijkbare) natuurgebieden en door het uitvoeren van populatieversterkende maatregelen.

Indien de te compenseren natuur een lange ontwikkeltijd kent, of dat het gewenste resultaat onzeker is moet er meer natuur worden aangelegd om de slagingskansen te bevorderen. Afhankelijk van de ontwikkeltijd of onzekerheid neemt de risico- of kwaliteitsopslag toe. Naar voorbeeld van de omgevingsverordeningen van Gelderland en Noord-Brabant en de Boscompensatieregeling in Vlaanderen gaan we uit van overcompensatie van 1/3 tot 3 maal het aangetaste oppervlak. Naarmate de ontwikkeltijd van natuur toeneemt, neemt de opslag ook toe.

Bij negatieve effecten van initiatieven op populaties dienen er populatieversterkende maatregelen genomen te worden. Populatieversterkende maatregelen zijn vooral een oplossing wanneer soorten acuut in het geding komen. Bij het toepassen van populatieversterkende maatregelen is van belang dat het effect kan worden aangetoond. De maatregelen moeten daadwerkelijk leiden tot versterkte populaties. Tot dusver is er in Nederland weinig ervaring met het toepassen van deze maatregelen binnen de context van het compenseren. Cijfers over kosten en effectiviteit zijn niet bekend.

3.7 Bereken omvang financiële compensatie

De financiële middelen moeten toereikend zijn om gebieden daadwerkelijke te compenseren, populatieversterkende maatregelen uit te voeren of een combinatie daarvan. Deze stap brengt de omvang van de financiële compensatie in kaart. De totale omvang wordt bepaald aan de hand van:

- Kosten voor natuurontwikkeling, inclusief risico-opslag (€/ha)

en/of

- Kosten voor populatieversterkende maatregelen, inclusief risico-opslag (€)

Kosten voor natuurontwikkeling zijn afhankelijk van de schade, de locatie en het type natuur. Deze kosten lopen uiteen van 70 duizend tot 210 duizend euro per hectare. Dit is exclusief de risico-opslag.

De kosten voor populatieversterkende maatregelen zijn casusspecifiek en daardoor op voorhand nog moeilijk te kwantificeren. Er bestaan geen kengetallen over welke kosten er gemaakt moeten worden bij het aantasten van soorten. BIJ12 heeft voor 22 diersoorten die beschermd zijn volgens de Omgevingswet kennisdocumenten opgesteld. Hierin zijn per soort maatregelen opgenomen die eventuele schade kunnen voorkomen of compenseren. Daarbij geeft BIJ12 steevast aan dat er gebiedsexperts of ecologen betrokken dienen te worden. Wij onderscheiden een vijftal maatregelen (zie Figuur 3.2)

die mogelijk van toepassing kunnen zijn voor financiële compensatie:

1. Realiseren van nieuw leefgebied: vergelijkbare of betere kwaliteit dan het gebied wat verloren gaat.
2. Verbeteren bestaand leefgebied: habitat optimaliseren voor voeding, voortplanting of overwintering.
3. Opheffen van barrières en verbeteren verbindingen: verbinden leefgebieden.
4. Creëren van alternatieve verblijfplaatsen: alternatieven aanbieden als verblijfplaatsen

verloren gaan. Verhouding aantal verblijfplaatsen verschilt tussen soorten.

5. Wegvangen en verplaatsen: dieren die direct bedreigd worden kunnen verplaatst worden naar een geschikt leefgebied.

Naast realisatie van natuur of populatieversterkende maatregelen brengt het overdragen van de compensatieverantwoordelijkheid aan het bevoegd gezag kosten met zich mee. Kosten voor de ontwikkeling en het beheer van een compensatiefonds worden omgeslagen naar de

Figuur 3.2 Potentiële populatieversterkende maatregelen per soort (altijd afhankelijk van de casus)

Soort	Realiseren van nieuw leefgebied	Verbeteren bestaand leefgebied	Verbinden leefgebieden	Alternatieve verblijfplaatsen	Wegvangen en verplaatsen
Bever					
Buizerd					
Das					
Gewone dwergvleermuis					
Grootoorvleermuis					
Gierzwaluw					
Grote modderkruiper					
Heikikker					
Kamsalamander					
Kerkuil					
Kleine marterachtigen					
Levendbarende hagedis					
Noordse woelmuis					
Poelkikker					
Roek					
Rosse Vleermuis					
Rugstreeppad					
Ruige dwergvleermuis					
Steenuil					

initiatiefnemer. Daarnaast wordt compensatienatuur op jaarlijkse basis gemonitord en geëvalueerd om de beoogde kwaliteitsstandaard te realiseren. Deze kosten worden eveneens doorberekend aan de initiatiefnemer. Kostenposten die worden toegevoegd zijn:

- (Arbeids)kosten voor jaarlijkse monitoring en evaluatie (€)
- Jaarlijkse kosten voor fondsbeheer en management (€)

De organisatie van deze jaarlijkse posten moet nog uitgewerkt en bepaald worden. De totale kosten worden omgerekend naar een jaarlijkse bijdrage, verspreid over een periode van 30 jaar. Jaarlijks wordt de bijdrage geïndexeerd aan de hand van de GWW-index en de gemiddelde ontwikkeling in grondprijzen.

Bronnen kostenposten

- **Grondverwerving: WUR (2022).** Grondverwervingskosten worden gemaakt bij de aankoop van grond. Indien door het bevoegd gezag afspraken worden gemaakt over het tijdelijk beheren of pachten van de grond, zal deze post afwijken.
- **Inrichtingskosten: WUR (2022).** De kosten voor inrichting hebben betrekking op het geschikt maken van (landbouw)grond voor natuur, het verder ontwikkelen van natuurkwaliteit van een natuurterrein, of het ontwikkelen/verbeteren van een landschapstype.
- **Kwaliteitstoeslag: EHS/provinciale verordeningen.** Kwaliteitstoeslag afhankelijk van type aan te leggen natuur. Natuur met een hogere ontwikkeltijd krijgt een hogere kwaliteitstoeslag.
- **Opslag voor uitvoering: Provinciale verordeningen.** Organisatiekosten die bevoegd gezag moet maken om de compensatie uiteindelijk daadwerkelijk uit te voeren.
- **Beheer en monitoringskosten: BIJ12 (2025)** Dit document bevat kengetallen voor de jaarlijkse beheer- en monitoringskosten per natuurbeheertype per hectare.

Figuur 3.3 toont een indicatie voor de bandbreedte van financiële compensatie voor gebieden onder REDIII.

In de huidige praktijk komt het voor dat compensatie wordt gerealiseerd in samenwerking met agrariërs,

die hiervoor een vergoeding krijgen. Als dat ook kan worden toegepast bij financiële compensatie, dan vallen de kosten voor grondverwerving weg, maar komt hier wel een vergoeding voor agrarisch natuurbeheer voor in de plaats.

Figuur 3.3 Indicatie bandbreedte eenmalige en jaarlijkse kosten per te compenseren ha

Natuurtype	(Half)natuurlijk		Bos		Heide		Moeras		Open duin		Wateren	
	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max
Eenmalige kosten												
Grondverwerving	€ 60.000	€ 148.000	€ 60.000	€ 148.000	€ 60.000	€ 148.000	€ 60.000	€ 148.000	€ 60.000	€ 148.000	€ 0	€ 148.000
Inrichtingskosten	€ 19.000		€ 24.000		€ 53.000		€ 58.000		€ 65.000		€ 76.000	
Opslagen												
Kwaliteitstoeslag	0%	33%	0%	100%	0%	100%	33%	100%	100%		33%	
Opslag voor uitvoering						25%						
Totaal eenmalig per te compenseren ha	€ 125.000	€ 250.000	€ 125.000	€ 375.000	€ 125.000	€ 500.000	€ 250.000	€ 500.000	€ 375.000	€ 500.000	€ 125.000	€ 250.000
Jaarlijkse kosten												
Beheer en monitoring per ha	€ 160	€ 3.070	€ 50	€ 11.570	€ 130	€ 910	€ 830	€ 6.800	€ 70	€ 3.640	€ 30	€ 180
Totale jaarlijkse kosten (20 jaar) (excl. Inde	€ 3.200	€ 61.400	€ 1.000	€ 231.400	€ 2.600	€ 18.200	€ 16.598	€ 136.000	€ 1.400	€ 72.800	€ 600	€ 3.600

3.8 Integreren in businesscase door initiatiefnemer

Wanneer er zicht is op de eenmalige en of jaarlijkse kosten voor natuurcompensatie kan de initiatiefnemer dit verwerken in de businesscase. Dit biedt inzicht in de financiële haalbaarheid van het project wanneer er aan de compensatieverplichtingen moet worden voldaan. Uiteindelijk ligt de beslissing bij de initiatiefnemer om te bepalen in hoeverre het project nog rendabel is en doorgang kan vinden.

het bevoegd gezag, tenzij besloten wordt hier een andere vorm aan te geven.

3.9 Overdracht compensatie en realisatieverantwoordelijkheid

De beschreven methodiek geeft een indicatie voor de situaties waarin financiële compensatie zou kunnen worden toegepast en een indicatie van aanleg van compensatienatuur (een van de grondslagen voor financiële compensatie; de ander wordt gevormd door de populatieversterkende maatregelen) Aan de uitkomsten van deze methodiek zijn geen rechten te ontleen. Voor een besluit over de toepassing van financiële compensatie en de hoogte daarvan zal in praktijk altijd overleg en afstemming met (en akkoord van) betrokken bevoegd gezag en eventuele natuurbeheerder(s) nodig zijn.

Na een besluit over de waarde van de financiële compensatie en de partij die de verantwoordelijkheid voor de realisatie van de compensatienatuur overneemt, dient het betreffende bedrag aan de deze partij te worden overgemaakt. In eerste instantie is dit

4. Voorbeelduitwerking

Ter illustratie van de werking van de methodiek voor financiële compensatie onder REDIII, is een voorbeeldberekening gemaakt voor een fictief versnellingsgebied op land waarin windmolens gerealiseerd kunnen worden.

Effectbeoordeling versnellingsgebied in PlanMER

Zoals voor elk (potentieel) versnellingsgebied wordt er een planMER opgesteld. Hierin worden zoekgebieden voor in dit geval windenergie onderzocht. In dit geval gaan we ervan uit dat er rond het versnellingsgebied Natura 2000-gebied, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en weidevogelgebied aanwezig is en dat hiervoor de effecten zijn beoordeeld. In het kader van soortenbescherming worden daarnaast effecten op (beschermde) soorten onderzocht, waarbij met name vogels en vleermuizen kwetsbaar zijn voor windparken.

Nevenstaande tabel toont een fictieve planMER-beoordeling. De negatieve beoordelingen in de tabel betekenen niet per definitie dat het versnellingsgebied niet kan worden aangewezen. Wel zullen er voorwaarden gelden (verplichte monitoring en eventueel mitigatie- en compensatieopgaven). In dit voorbeeld gaan we ervan uit dat voor het windmolenpark in principe aan alle eisen wordt voldaan, zodat het versnellingsgebied kan worden aangewezen.

Tabel 4.1 Fictieve planMER effectbeoordeling ecologie windmolenpark in versnellingsgebied

Zoekgebied		
Effecten op Natura 2000	-	Geen overdraai, binnen foerageerafstand
Effecten op NNN en natuurverbindingen	0	Ligging op meer dan 200m
Effecten op weidevogelgebieden	0	Ligging op meer dan 200m
Effecten op ganzenfoerageergebied	0	Ligging op meer dan 500m
Effecten op ecologische structuur en passages	0	Ligging en overdraai niet in Ecologische structuur
Compensatiegebieden	0	Ligging en overdraai niet in compensatiegebied
Wintervogels – aanwezige individuen	9.000	> 1.000 individuen van kwetsbare soorten aanwezig
Wintervogels – relatief	40	> 25 individuen per GWh/jr
Broedvogels – paren/territoria	280	>100 broedparen / territoria van kwetsbare soorten aanwezig
Broedvogels – relatief	1	0,1 - 2 broedparen / territoria per GWh/jr
Vogeltrek	-	Gemiddelde treksterke
Vleermuizen	-	Gemiddeld / laag aantal registraties van vleermuizen binnen 200m
Overige zoogdiersoorten	-	Soorten op locatie of binnen 200m aanwezig

Onvoorziene effecten bij 'snelle screening'

Echter, bij de snelle screening blijkt dat er toch nog onvoorziene (rest)effecten zijn, die niet binnen het project kunnen worden opgelost. Alleen in dat geval is financiële compensatie een optie. In dit voorbeeld gaan we ervan uit dat het onvoorziene effect eruit

bestaat dat de bij aanwijzing van het versnellingsgebied gestelde voorwaarden niet afdoende zijn en dat er aanvullende compensatie nodig is voor soorten en gebieden, wat zich uit in een benodigde ontwikkeling van 4 ha nat grasland ten behoeve van weidevogels.

(Fictieve) eigenschappen initiatief

- Locatie project: op land (bovengronds)
- Type project: windpark
- Indicatie te compenseren gebied in ha: 4
(aanneمة ten behoeve van voorbeeldberekening)
- Noodzaak compensatie:
 - Het project heeft effect op beschermde soorten: ja
 - Het project heeft effect op beschermde gebieden: ja
- Drempels voor compensatie:
 - Natura200: nee
 - Rode lijst soorten: nee
- Staat van instandhouding na compensatie:
 - Beschermde soorten: blijft gelijk
 - Beschermde gebieden: blijft gelijk
- Maakbaarheid compensatie:
 - Maakbaarheid soorten: Maakbaar in NL <25 jaar
 - Maakbaarheid gebieden: Maakbaar in NL < 25 jaar

Een eventuele financiële compensatieopgave zal in praktijk pas concreet worden als er een initiatief is, waarbij de locatie, het aantal turbines, de turbinegrootte, tiphoogte en rotordiameter en de positionering van de turbines in beeld zijn. Uitgaande van 10 MW en 2,5 Megawatt per vierkante kilometer (gebaseerd op Miller & Keith, Milieufeyten) is de omvang van het projectgebied naar verwachting ca. 40 hectare. Dit is echter geen relevante grondslag voor eventuele compensatie, net zomin als het veel kleinere effectieve ruimtebeslag van windmolens op de grond (footprint). We verwachten dat in praktijk de weerslag op gebieden in de nabijheid (bijvoorbeeld foerageergebieden die onbereikbaar worden) van groter belang zal zijn voor de compensatieopgaven en dus ook voor eventuele financiële compensatie. In praktijk zal de compensatie bij de 'snelle screening' worden bepaald op basis van direct te compenseren gebied dat wordt geraakt en populatieversterkende maatregelen. Die laatste kunnen deels ook weer resulteren in het realiseren van extra areaal natuur. In deze voorbeelduitwerking nemen we aan dat een oppervlakte van 4 hectare aan compensatienatuur nodig is. We benadrukken dat dit een willekeurig gekozen oppervlakte is voor deze voorbeeldberekening, in praktijk kan de compensatie er heel anders uit zien (zowel groter als kleiner) en hoeft het ook niet altijd om de aanleg van natuur te gaan (zie figuur 3.2 op pagina 10)

Berekening omvang financiële compensatie

- 4 ha (half)natuurlijk nat grasland t.b.v. weidevogels
- Ontwikkeltijd (0 tot 25 jaar) zorgt voor risico-opslag van 34 procent
- Totale compensatie over hele projectduur: **940.000 euro** (incl. indexatie)
- Excl. Eventuele populatieversterkende maatregelen

Kostenposten	Totale financiële compensatie
Kosten voor grondverwerving (incl. risico-opslag)	€ 640.000
Planprocedurekosten	PM
Inrichtingskosten (incl. risico-opslag)	€ 40.000
Beheer en onderhoudskosten (incl. risico-opslag) (voor 30 jaar)	€ 260.000
Totaal	€ 940.000